

Helse- og omsorgsdepartementet
Krisestab HOD
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Deres ref.: Covid-19 oppdrag 110
Vår ref.: 20/28619-23
Saksbehandler: Geir Stene-Larsen
Susanne Olsen
Dato: 21.10.2020

Revidert svar på Covid-19 oppdrag fra HOD 110 nr. 1 og 2 - Løpende vurdering av Covid-19 forskriften - Delleveranse 4 - Vurdering av smitteverntiltakene for arrangementer

Vedlagt finnes vårt reviderte svar på dette oppdraget organisert som:

- Innledning
- Selve svaret
- Underlaget fra FHI

Oppsummert inneholder leveransen følgende anbefalinger:

- Inkludere arrangementer med flere enn 20 personer til stede som skjer i private hjem/hager i arrangementsbestemmelsen
- Begrense antall personer som kan være til stede på private arrangementer og samlinger til 50 personer
- Åpne for inntil 600 deltakere på offentlige og profesjonelle arrangementer utendørs og innendørs der det er faste sitteplasser, fordelt på kohorter med inntil 200 personer.
- Ta varemesser og midlertidige markeder ut av definisjonen av arrangementer i covid-19-forskriften og gi krav til smittevern faglig forsvarlig drift av disse i en egen, ny, bestemmelse i covid-19-forskriften.

Vi anbefaler at lempinger ikke trer i kraft før tidligst 3 uker etter siste lempinger ble ikraftsatt.

Dette innebærer ikrafttredelse tidligst 2. november

Se vedleggene for vurdering av og faglig bakgrunn for anbefalingene.

Vennlig hilsen

Johan Georg Røstad Torgersen e.f.
direktør

Jon Hilmar Iversen
konsulent

Dokumentet er godkjent elektronisk

Kopi:
FOLKEHELSEINSTITUTTET, Utbrudd @fhi.no

Innledning til Helsedirektoratets svar på covid-19 oppdrag fra HOD 110 nr. 1 og 2 - Løpende vurdering av smittesituasjonene i landet og behov for endringer i covid-19-forskriften - Delleveranse 4 - Vurdering av smitteverntiltakene for arrangementer

Situasjonen

Det er nå syv måneder siden vi innførte den mest inngripende tiltakspakken i etterkrigstiden for å få kontroll over spredningen av covid-19. Siden dette har vi vært igjennom en periode med svært lav smitte og deretter en periode med økende smitte. I øyeblikket har vi en svak økning i de totale smittetallene. Det skyldes i høy grad erkjente utbrudd som håndteres i kommunene rundt om i landet. Hele 40 prosent skyldes utbruddene i Oslo.

Den generelle smitten i befolkningen utenom utbruddene er fortsatt stabilt forholdsvis lav. Det samme er andelen positive blant de som testes. Det oppstår stadig nye utbrudd rundt om i landet, men til nå har kommunene med hjelp fra Folkehelseinstituttet klart å oppdage dem tidlig og stanse dem raskt. Dette bildet er som forventet og vil antakelig være det normale fremover. Så lenge man ikke klarer å fjerne smitten helt – som for tiden ikke er realistisk – vil det uunngåelig komme oppblussinger, men så lenge vi klarer å håndtere utbruddene, har vi kontroll

Internasjonalt

Rundt oss er situasjonen en annen. Praktisk talt alle europeiske land er nå røde, og i mange land har smittespredningen nådd et svært høyt nivå. Denne utviklingen er ikke uventet, men det er sider ved den vi ikke har god nok innsikt i. Vi har for eksempel erfart at land som har hatt lik tilnærming som oss i håndteringen av epidemien, for eksempel Island, Danmark og Finland, har fått en tydelig smitteøkning. Samtidig har Sverige som i lengre tid har hatt en nedgang i smitten, nå igjen fått en økning uten at det har vært gjort endringer i smitteverntiltakene.

Det er fremdeles litt uklart hva som kan forklare den ulike utviklingen mellom land. Vi bør lære av de andre landenes erfaringer, og vi bør bruke de kommende ukene til å forsikre oss om at vi er godt nok forberedt på et alvorlig scenario, og at helsetjenestene vil være i stand til å skalere opp kapasiteten tilstrekkelig til å møte en ny bølge.

Har vi lettet for mye på tiltakene?

Under en pandemi er det tre forhold som avgjør hvordan smitten utvikler seg. Det ene er hvilke tiltak man setter inn, hvor godt de overholdes og hvor godt de virker. Det andre er hvor mye smitte som bringes inn i landet, og det tredje er i hvor høy grad det oppstår immunitet i befolkningen, enten naturlig etter gjennomgått infeksjon eller ved hjelp av vaksiner.

Ved covid-19 er det lite sannsynlig at flokkimmunitet vil spille noen stor rolle. Selv i landene med størst smittespredning, er det bare noen få prosent av befolkningen som har beskyttende antistoffer. I Norge er det så få som er smittet og så få som har antistoffer, at immunitet antakelig ikke har hatt noen effekt på smittespredningen. Dermed er det graden av importert smitte på den ene siden og smitteverntiltakene og smittevernarbeidet på den andre som har påvirket utviklingen.

I og med at vi har lettet en del på smitteverntiltakene og tillatt mer reising, kan det være naturlig å mistenke at økningen vi nå ser, skyldes at vi har gått for langt i å gjenåpne landet. Det er en mulig forklaring, men det som har skjedd i nabolandene, kan tyde på at dårligere oppslutning om tiltakene, har vært vel så viktig. Den viktigste smittespredningen skjer nå i de delene av befolkningen som har minst risiko for å bli alvorlig syke selv – ungdommer og yngre voksne. De fleste utbruddene skyldes ikke mangel på smitteverntiltak, men brudd på reglene og rådene. Dermed er det ikke sikkert at vi hadde klart å unngå økningen om vi hadde gjort færre lettelser i smitteverntiltakene, og det er heller ikke sikkert at en innstramning av de nasjonale smitteverntiltakene vil være veien å gå for å holde smitten nede.

Høy oppslutning om tiltakene

Spørreundersøkelser har vist at et stort flertall i befolkningen har høy tillit helsemyndighetenes håndtering av pandemien. I siste ukes undersøkelse ga 80 prosent uttrykk for dette. Hele 90 prosent svarte at de følger rådene og retningslinjene som blir gitt. Det var også færre (29 % mot 37 % i uken før) som svarte at de hadde vært i situasjoner der mange var samlet og det var umulig å holde minst 1 meters avstand.

Det generelle bildet er dermed at folk flest støtter smitteverntiltakene, og at de er flinke til å følge dem. Samtidig viser statistikken at de aller fleste utbruddene skyldes at noen har brutt smittevernreglene, for eksempel ved å ikke overholde innreisekarantene, arrangere fester med for mange deltakere, eller ved å klemme hverandre og sitte for tett i private arrangementer som bryllup og andre store markeringer.

Jo mer smitte det er i samfunnet, desto færre brudd på smittevernreglene tåler vi før det oppstår utbrudd. I sommer var smittenivået så lavt at bruddene på smittevernreglene ikke førte til økt smitte. Med det smittenivået vi nå har, er ikke etterlevelsen god nok til å forhindre utbrudd.

Hvorfor det glipper

Da tiltakspakken ble innført i mars i år, oppnådde vi langt sterkere effekt enn vi hadde våget å håpe på, hovedsakelig fordi befolkningen sluttet så sterkt opp om rådene som ble gitt. Det skyldes dels at mange var redde, og dels at folk flest hadde høy tillit til helsemyndighetene og forstod at det var nødvendig å gjøre det som ble gjort.

En så høy grad av kriseforståelse vil det være vanskelig å opprettholde over lengre tid. Psykologisk sett vil man venne seg til farer og oppleve dem som mindre farlig når det er gått en tid, og i Norge har smitten vært så lav en stund, at det er naturlig at folk slapper litt av. Det er derfor ikke unaturlig at det glipper av og til, og at ikke alle klarer å holde reglene hele tiden.

Men hvis den største utfordringen – i hvert fall i vårt land – ikke er mangel på smitteverntiltak, men mangelfull etterlevelse av dem, blir det viktig å rette innsatsen mot nettopp dette. Spørsmålet er hvordan dette skal skje.

Kommunikasjonsarbeid vil bli enda viktigere

Når situasjonen nå blir mer alvorlig, må vi igjen appellere til befolkningen. Målet må være at befolkningen fortsetter å følge smittevernreglene, forstår hvorfor de skal gjøre det og opplever at det er meningsfylt. Men det må også være at mål at de som i dag velger å bryte smittevernreglene, skjønner at noe må gjøres, og at det også gjelder for deg og meg.

Kommunikasjonsarbeid blir derfor et helt sentralt virkemiddel fremover. For å få til god kommunikasjon må vi fortsette å lytte til befolkningen, helsetjenesten, arbeidslivet og andre som blir berørt av pandemien og tiltakene, og vi må tilpasse kommunikasjonen slik at vi klarer å møte deres

bekymringer og forventninger. Vi må gjenta budskapene til de sitter, arbeide for å nå bedre frem der vi hittil ikke har lyktes godt, og fortsette å gi en kombinasjon av fakta, forenkling og oppfordringer. Vi må sikre oss at vi når frem til de gruppene som trenger det mest med et budskap som er målrettet for dem – for eksempel ungdom, unge voksne, innvandrergupper og utenlandsk arbeidskraft.

Dette innebærer at vi må legge om måten vi gjennomfører kommunikasjonsarbeidet på. Vi vil fortsatt benytte massekommunikasjon for å formidle grunnleggende smitteverninformasjon, men fremover må vi i høyere grad segmentere kommunikasjonsarbeidet og tilpasse budskapet til prioriterte målgrupper. Vi vil benytte sosiale medier og målrettede kampanjer og alliere oss med samarbeidspartnere som fylkesmenn, arbeidslivsorganisasjoner og minoritetsorganisasjoner for å nå fram til de ulike målgruppene. Vi vil også i høyere grad appellere til følelser og vise hvilke konsekvenser våre handlinger kan få for våre og andres nærmeste. Budskap som berører deg personlig, har ofte sterkere virkning enn generell faktainformasjon, selv om det også er viktig.

Kommunikasjonen blir imidlertid ikke bedre enn grunnlaget for budskapet. Derfor må vi også jobbe med det. Vi må fortsette å dele kunnskap åpent og raskt, men vi må også arbeide for at råd og retningslinjer blir utformet slik at de er enkle å forstå og huske, og at det ikke blir for mange varianter av dem og for hyppige endringer. Regler som er utformet slik at det blir nødvendig å gi mange unntak, gjør det vanskelig for folk å følge med. Råd som innebærer at den enkelte må gjøre egne fortolkninger, kan være krevende å forholde seg til. Vi må gjøre det enklest mulig for befolkning og arbeidsliv å forstå og følge reglene.

Råd versus påbud

Siden oppslutningen om smitteverntiltakene er så avhengig av at befolkningen støtter opp om dem, bør vi forsøke å komme så langt som mulig ved hjelp av frivillige tiltak. Når effekten av et tiltak ikke bare er avhengig av hva du selv gjør, men at alle andre gjør det samme samtidig, kan det imidlertid være bedre å bruke påbud fremfor råd. Et slikt eksempel er bruk av munnbind. Både i Danmark og i Oslo erfarte man at anbefalingen om bruk av munnbind på offentlig transport, fikk dårlig oppslutning da det ble gitt som råd, og at etterlevelsen, oppslutningen og støtten til tiltaket ble betydelig bedre da det ble innført påbud.

Hvis råd og informasjon er nok til at det store flertallet følger smittevernreglene, men ikke nok til å unngå at noen bryter reglene, er det naturlig å vurdere om det bør settes inn sterkere virkemidler for å håndheve tiltakene for å forhindre at regelbruddene fører til en oppblussing av epidemien.

I bekjempelsen av en epidemi er det avgjørende at folk lar seg teste, søker hjelp hvis de blir syke og gir opplysninger om hvem de kan ha smittet. For å unngå stigmatisering og at befolkningens medvirkning blir svekket, vil man vanligvis avstå fra å straffeforfølge regel- og lovbrudd under en pandemi selv om lov og forskrift åpner for dette. Dette er imidlertid ikke til hindre for at man i høyere grad enn i dag kan bruke påbud som virkemiddel – også lokalt i kommunene – og at man kan gjøre bedre kjent at brudd på påbudene kan føre til straffereaksjoner som bøter – selv om man ikke nødvendigvis setter inn mye innsats på å kontrollere at påbudene blir fulgt eller straffeforfølge regelbrudd.

Dette gjøres allerede i dag til en viss grad. Selv om det legges ned lite arbeid i å kontrollere at folk følger karantene-reglene, er det blitt gitt noen få bøter for karantenebrudd, og slike eksempler vil kunne ha en pedagogisk virkning. Det er mulig at denne typen reaksjoner med fordel kunne vært benyttet oftere i saker der det er viktig å unngå regelbrudd, for eksempel saker der utenlandske arbeidere har forårsaket utbrudd enten fordi de selv ikke har overholdt karantenebestemmelsene eller fordi arbeidsgiveren ikke har lagt til rette for godt nok smittevern, eller der det har vært vist

grov uforstand ved arrangementer. Det bør ikke feste seg et inntrykk av at det er fritt frem for å bryte reglene uten at det får konsekvenser for dem som gjør det.

Helsedirektoratet mener at man særlig i faser der det er viktig å slå ned smitten raskt, i høyere grad bør gjøre tiltak obligatoriske og bruke påbud fremfor råd for å sørge for at flest mulig følger reglene, og at kommunene legger mer vekt på å kontrollere at smittevernbestemmelsene blir fulgt og fører hyppigere tilsyn med arrangementer, serveringssteder og arbeidsplasser.

Tillit og logikk

En viktig forutsetning for at befolkningen over lengre tid skal følge råd, retningslinjer og forbud, er at de blir oppfattet som treffsikre og nødvendige. Jo lengre tid pandemien varer, desto høyere krav vil befolkningen stille til at tiltakene har en god begrunnelse, og at ulempene står i rimelig forhold til det man oppnår.

Fremover vil det særlig være tre områder hvor det er viktig å få til en bedre målretting for å bevare høy tillit. Det ene er reising og reiserestriksjoner, det andre er nasjonale tiltak som rammer områder med lite eller ingen smitte, og det tredje er varigheten av tiltak. Reiserestriksjoner vil vi komme tilbake med en grundigere analyse av i vårt svar på oppdrag 188.

Nasjonale tiltak versus lokale

Et stort flertall av kommunene i landet har liten eller ingen smitte i det hele tatt. Den største smitten skyldes utbrudd i et begrenset antall kommuner, og også i disse kommunene er den generelle smitten utenom utbruddene lav.

I en slik situasjon svekker det tilliten til smitteverntiltakene om vi opprettholder samme krav i hele landet. Derfor mener vi det er riktig at vi fremover skal rette mer av innsatsen mot å bekjempe smitte lokalt. Det betyr at det vil være mulig å lempe på de nasjonale tiltakene i områder med lav smitte, mens områder med høy smitte må beholde eller styrke dem.

En slik tilnærming vil ikke bare styrke tilliten til systemet og tiltakene, men vil også gi et bedre insentiv for å holde smitten nede. Når befolkningen i en kommune vet at de vil kunne slippe brysomme smitteverntiltak hvis kommunen klarer å få smitten ned, vil det også være enklere å få oppslutning om å iverksette inngripende tiltak i en periode for å oppnå dette.

Utfordringen er ressursituasjonen i kommunene. Det er ressurskrevende å få et utbrudd under kontroll, og Helsedirektoratets kartlegging viser at kommunelegefunksjonen er dårlig dekket flere steder.

Unngå unødvendig langvarige tiltak

Erfaringer fra lokale utbrudd er at kommuner som har valgt å sette i verk tilstrekkelige tiltak raskt – selv om de skulle være inngripende for den enkelte – har fått høy oppslutning og tillit i befolkningen. Siden kommunenes evne til å håndtere et utbrudd adekvat ikke bare påvirker egne innbyggere, men også kan få betydning for andre kommuner hvis innsatsen svikter, er det viktig at kommunene handler resolutt, og at Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet følger nøye med for å sikre at lokale utbrudd ikke får anledning til å spre seg til resten av landet. En endring fra nasjonale til lokale tiltak vil derfor kreve mer av både kommunene, Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet.

I starten av pandemien var det vanskelig å vite hvor lenge det ville være nødvendig å beholde de ulike smitteverntiltakene fordi det var så mye som var ukjent både om viruset og om effekten av tiltakene. WHO anbefalte sterkt at en gjenåpning av landet måtte skje gradvis, og at det måtte gå

lang nok tid mellom lettelsene i tiltakene når landene skulle gjenåpnes. Derfor har flere av smitteverntiltakene vært beholdt i forholdsvis lang tid.

Dette har vært fornuftig for å unngå å risikere at epidemien kom ut av kontroll. Når vi nå er kommet såpass langt ut i pandemien, vil det være en berettiget forventning i befolkningen om at vi i høyere grad vil være i stand til å utvikle inngripende tiltak så snart de ikke lenger er nødvendige eller modifisere dem slik at skadevirkningene blir mindre. Håndteringen i Indre Østfold og Bergen er gode eksempler på at man har lyktes med dette, og det vil styrke tilliten til de lokale myndighetenes evne til å håndtere også fremtidige utbrudd. Begge steder ble det iverksatt omfattende tiltak som ble avvirket etter kort tid.

I tiden fremover må vi forvente at det kan bli behov for å skjerpe smitteverntiltakene både lokalt og nasjonalt i perioder. Når dette skjer, er det viktig at tiltakene skreddersys til utbruddet i den aktuelle kommunen. Det er også viktig at man tar godt nok i med det samme, slik at man unngår et langtrukket forløp, og slik at man kan utvikle inngripende tiltak raskt. Samtidig kan det i mange tilfeller være vanskelig å vite hva som er "godt nok". Derfor er det viktig å gjøre en god analyse som gjør det mulig å unngå unødvendig harde tiltak, som for eksempel stenging av alle skoler, hvis dette ikke er avgjørende for å få kontroll.

Sårbare grupper og utilsiktede effekter

Jo lengre ut i pandemien vi kommer, desto mer merkbare vil de utilsiktede effektene av smitteverntiltakene og pandemien bli. Derfor er det viktig at vi nå fremover legger større vekt på å redusere de negative effektene, særlig for sårbare grupper som utsatte barn og unge, barn med spesielle behov, personer med utviklingshemming eller psykiske lidelser, og eldre som trenger hjelp. Det kan skje enten ved å justere tiltakene eller gjøre unntak fra dem slik at sårbare grupper får dekket sine behov, eller sette i verk kompenserende tiltak for dem.

Helsedirektoratet overvåker nå i høyere grad enn før situasjonen for sårbare grupper og vil jobbe målbevisst med å utvikle tiltak for å bedre den.

Testing

En forutsetning for at Norge skal kunne fortsette å være et annerledesland med lav smitte og få inngripende smitteverntiltak, er at vi klarer å oppdage utbrudd mens de fortsatt er i en tidlig fase. For å oppnå det, må vi ha et godt og følsomt overvåkningssystem og en høy testaktivitet.

Testing har vært et sentralt virkemiddel helt siden vi fikk de første testene, men vil bli et enda viktigere virkemiddel fremover både som hjelpemiddel i smitteoppsporing, som virkemiddel for å oppdage skjult smitte, og som et verktøy for å redusere behovet for inngripende tiltak som karantene.

Vi har i flere måneder arbeidet for å styrke kapasiteten for testing og har nå høyere testaktivitet enn noen gang. Fylkesmennene melder at kommunene nå er i stand til å ta test av inntil 5 prosent av befolkningen i uken. Med de logistikkendringene som er gjort i sykehusene de siste ukene, er også sykehuslaboratoriene nå i stand til å analysere prøvene som blir tatt i inntil 5% av befolkningen per uke i en begrenset periode.

Effektivisering av TISK-arbeidet

Erfaringen fra smitteutbruddene rundt om i landet, viser at kapasiteten for TISK-arbeidet (testing, isolering, smitteoppsporing og karantenering) er god. Men det er også en erfaring at kapasiteten fort kan bli sprenget både i sykehusene og i kommunene hvis belastningen blir høy over lengre tid.

Helse-Sør-Øst har nylig kjøpt inn 3 millioner hurtigtester basert på påvisning av antigen (virus). Disse testene vil i høy grad kunne avlaste belastningen for sykehuslaboratoriene i og med at analysene foregår på stedet. Men det gjør også at belastningen for kommunene vil øke. Det vil nå bli gjennomført en utprøving og kvalitetssikring av testene på 4 000 personer i Oslo. Hvis resultatene blir tilfredsstillende, kan testene tas i bruk i hele landet, forhåpentligvis i første halvdel av november.

Siden nytten av smitteoppsporingen er større jo raskere det foreligger svar på testene som tas, bør det innføres et krav om at tiden fra testing til testsvar skal være mindre enn 24 timer. Med dagens PCR-tester vil dette være vanskelig å oppnå mange steder i landet. Derfor vil innføring av hurtigtester som gir svar i løpet av 15 minutter, være av stor betydning. Helsedirektoratet i samarbeid med Helseforetakene og Folkehelseinstituttet gir nå høy prioritet til arbeidet med å forbedre og effektivisere TISK-arbeidet. I de neste ukene vil Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet i samarbeid med sektoren vurdere på hvilke områder hurtigtestene skal brukes.

Situasjonen i helsetjenesten

Det er ikke bare befolkningen smitteverntiltakene medfører ulemper for. De har også ført til belastende endringer i arbeidssituasjonen for helsepersonell både i kommunene og i sykehusene. Selv om pågangen av covid-19-pasienter fortsatt er lav, er den ordinære arbeidsdagen blitt tyngre for mange.

Helsedirektoratet får tilbakemeldinger fra kommunene om at kapasitetsgrensen er nær ved å bli overskredet når det oppstår utbrudd. Hvis utbruddene skulle bli langvarige eller det skulle komme flere utbrudd samtidig eller etter hverandre, er det derfor risiko for at kommunenes arbeid med testing og smitteoppsporing blir overbelastet, slik at det blir nødvendig å innføre andre mer inngripende tiltak lokalt for å gjenvinne kontrollen.

I løpet av de siste ukene har flere kommuner økt bemanningen for å styrke kapasiteten for TISK-arbeidet. Det er viktig at denne prosessen fortsetter slik at systemet blir mer robust i alle landets kommuner.

Det er også viktig å ta kommunenes kapasitet med i betraktningen når det skal tas stilling til i hvilken grad det vil være mulig å gå videre med gjenåpningen av landet. Vi må også være forberedt på å kunne gjeninnføre nasjonale tiltak hvis smittespredningen skulle bli for omfattende, eller hvis lokale tiltak ikke skulle være tilstrekkelige. Helsedirektoratet vil følge nøye med på dette.

Behov for forskriftsendringer eller andre tiltak

I oppdrag 110 er Helsedirektoratet bedt om å gjøre løpende vurderinger av behov for endringer i covid-19-forskriften, med unntak av bestemmelsene i forskriften om karantene.

Informasjon fra de lokale utbruddene viser at det ikke er smittevernlig grunn til å skille mellom arrangementer som skjer i private hjem og arrangementer som skjer på offentlig sted eller i leide og lånte lokaler. Helsedirektoratet og FHI anbefaler derfor at arrangementer med flere enn 20 personer som skjer i private hjem/hager, blir tatt med i arrangementsbestemmelsen slik at reguleringen blir forskriftsfestet og ikke bare et råd.

Siden mange av utbruddene den siste tiden skyldes smitte på fester og private arrangementer, anbefaler Helsedirektoratet og FHI at grensen for slike arrangementer settes ned fra 200 til 50 personer. Samtidig anbefaler vi å øke grensen for offentlige og profesjonelle arrangementer med faste sitteplasser fra 200 til 600 gitt at deltakerne deles inn i adskilte kohorter på inntil 200 personer.

Helsedirektoratet og FHI foreslår at varemesser og midlertidige markeder blir tatt ut av definisjonen av arrangementer i covid-19-forskriften § 13, og at det istedenfor blir gitt krav til smittevern faglig forsvarlig drift av disse i en egen, ny, bestemmelse i covid-19-forskriften.

Det er laget en trinnvis plan for gjenåpning av masseidretten. Såfremt den generelle smittesituasjonen ikke endrer seg vesentlig, mener Helsedirektoratet at den vil kunne gjennomføres i de delene av landet hvor smitteforekomsten er lav.

I vedlagte dokumenter gis en nærmere beskrivelse av Folkehelseinstituttets og Helsedirektoratets vurderinger og anbefalinger.

Oppsummert inneholder leveransen følgende anbefalinger:

- Inkludere arrangementer med flere enn 20 personer til stede som skjer i private hjem/hager i arrangementsbestemmelsen
- Begrense antall personer som kan være til stede på private arrangementer og samlinger til 50 personer
- Åpne for inntil 600 deltakere på offentlige og profesjonelle arrangementer utendørs og innendørs der det er faste sitteplasser, fordelt på kohorter med inntil 200 personer.
- Ta varemesser og midlertidige markeder ut av definisjonen av arrangementer i covid-19-forskriften og gi krav til smittevern faglig forsvarlig drift av disse i en egen, ny, bestemmelse i covid-19-forskriften.

Vi anbefaler at videre lempinger ikke trer i kraft før tidligst 3 uker etter siste lempinger ble ikraftsatt. Dette innebærer ikrafttredelse tidligst 2. november.

Svar på Covid-19 oppdrag 110 nr. 1 og nr. 2

Delleveranse 4. Vurdering av smitteverntiltakene for arrangementer

Innhold

1.	Om oppdragene.....	2
2.	Bakgrunn for innholdet og oppsummering av konklusjoner.....	2
3.	Folkehelseinstituttets vurderinger	3
3.1.	Smittevernfaglige vurderinger om risiko for smitte på arrangement	3
3.2.	Erfaringer fra covid-19 utbruddet i Norge.....	4
3.3.	Vurderinger rundt ulike typer arrangement	5
3.3.1.	Tabell med oversikt over ulike typer arrangementer.....	5
3.3.2.	Samlinger i privat regi.....	7
3.3.3.	Samlinger i profesjonell/offentlig regi.....	7
4.	Helsedirektoratets vurderinger	8
4.1.	Samlinger i privat regi.....	8
4.1.1.	Private samlinger med under 20 personer.....	8
4.1.2.	Stedlig skille mellom hvor private arrangementer holdes	8
4.1.3.	Private samlinger og arrangementer med mellom 20 og 50 personer	9
4.1.4.	Offentlige/profesjonelle arrangementer.....	10
4.1.5.	Andre krav til smittevernfaglig forsvarlig gjennomføring av arrangementer	11
4.2.	Forslag til forskriftsendringer	12
5.	Varemesser og midlertidige markeder.....	14
5.1.	Historikk og mottatte henvendelser om messer og markeder	14
5.2.	Folkehelseinstituttets vurderinger	15
5.3.	Helsedirektoratets vurderinger	16
5.4.	Forslag til forskriftsendringer	16

1. Om oppdragene

Dette oppdraget besvarer løpende leveringer på oppdrag 110, med hovedfokus på bestemmelsen om gjennomføring av arrangementer i covid-19-forskriften § 13.

Oppdrag 110 ble gitt fra Helse- og omsorgsdepartementet til Helsedirektoratet 17. juni 2020.

Oppdrag 110 består av tre deler, hvorav del nr. 1 og 2 skal leveres fortløpende, med 2-3 ukers intervaller. Dette er den fjerde leveransen på oppdragets nr. 1 og 2.

Oppdrag 110 nr. 1 og 2 har følgende ordlyd:

1. Helsedirektoratet skal fortsatt løpende vurdere behovet for revidering av covid-19-forskriften og med to til tre ukers intervaller gi departementet begrunnede anbefalinger og konkrete forskriftsendringer.
2. Helsedirektoratet (sammen med FHI) skal heretter vurdere alle henvendelser fra næringsliv, idrett, kultur om behov for justeringer, endringer, unntak og presiseringer i forskriften.

Leveransen er sett i sammenheng med oppdrag 168 nr. 1, som ber om en vurdering av smittesituasjonen og kapasitet i kommunene for å håndtere smitte som grunnlag for ev. videre lettelse i tiltak eller ev. innstramminger. Sammen med denne leveransen på oppdrag 110, følger en slik gjennomgang av smittesituasjonen fra Helsedirektoratet og FHI. Våre anbefalinger om lempinger og innstramminger som følger av dette dokumentet er vurdert opp mot gjennomgangen av smittesituasjonen.

2. Bakgrunn for innholdet og oppsummering av konklusjoner

Covid-19-forskriften § 13 angir i dag smitteverntiltakene som gjelder for arrangementer. Definisjonen av arrangementer er vid, og innebærer at de fleste ansamlinger av mennesker i en organisert form utenfor det private hjem, omfattes av bestemmelsen. Bestemmelsen skiller ikke arrangementer i profesjonell regi og andre typiske offentlige arrangementer, fra arrangementer i privat regi som typisk innebærer ansamling av venner og familie. Dette henger sammen med at det i stor grad er behov for de samme smittevernfaglige tiltakene for å hindre eller begrense spredning av SARS CoV-2. Bestemmelsen angir følgende smitteverntiltak for arrangementer:

- Antallsbegrensning
- Avstandskrav
- Krav til oversikt over deltakere
- Krav om god hygiene/rutiner for å ivareta god hygiene
- Krav om å sørge for at syke personer ikke deltar
- Krav om bordservering ved arrangementer med skjenkebevilling
- Anbefaling om å følge relevante standarder for smittevern

Den siste tiden har Helsedirektoratet og FHI blitt bedt om å vurdere å gjøre endringer i antallsbegrensningen for arrangementer, senest i oppdrag 168. Det vil ha positiv innvirkning på næringen dersom vi kan tillate flere personer sammen på typiske profesjonelle/offentlige arrangementer. I svaret på oppdrag 168, skrev Helsedirektoratet og FHI at det kan vurderes om man kan målrette lempinger mot typer arrangementer som innebærer mindre smitterisiko, eksempelvis arrangementer som gjennomføres utendørs eller arrangementer i lokaler med fastmonterte seter. Vi

sitter nå med mer kunnskap om smitterisiko på ulike arrangementer enn vi gjorde da bestemmelsen om arrangementer ble utformet i våres. Dette gir oss mulighet til å se tendenser i hvilke typer arrangementer som innebærer større risiko for smitte og til å iverksette nødvendige smitteverntiltak for disse. Samtidig gir det oss mulighet til å se tendenser til hvilke typer arrangementer som innebærer en lav risiko for smitte, og vurdere om vi kan lempe noe på de eksisterende smitteverntiltakene for disse. Det vil i hovedsak innebære en vurdering av antallsbegrensningen på ulike typer arrangementer.

FHI har i dialog med Helsedirektoratet trukket frem forskjellen i smitterisiko mellom såkalte private og offentlige arrangementer. Samtidig har Helsedirektoratet mottatt en rekke henvendelser fra arrangører av varemesser og midlertidige markeder, som påpeker at arrangementsbestemmelsen påvirker deres drift i negativ forstand. I den forbindelse har Helsedirektoratet bedt om en smittevernaglig vurdering fra FHI om nødvendige smitteverntiltak for ulike typer arrangementer.

På bakgrunn av FHIs smittevernaglige vurderinger, anbefaler Helsedirektoratet og FHI følgende:

- Inkludere arrangementer med flere enn 20 personer til stede som skjer i private hjem/hager i arrangementsbestemmelsen
- Begrense antall personer som kan være til stede på private arrangementer og samlinger til 50 personer
- Åpne for inntil 600 deltakere på offentlige og profesjonelle arrangementer utendørs og innendørs der det er faste sitteplasser, fordelt på kohorter med inntil 200 personer.
- Ta varemesser og midlertidige markeder ut av definisjonen av arrangementer i covid-19-forskriften og gi krav til smittevernaglig forsvarlig drift av disse i en egen, ny, bestemmelse i covid-19-forskriften.

Anbefalingene innebærer både innstramninger og lempinger i smitteverntiltakene for ulike typer arrangementer, samt større grad av differensiering i smitteverntiltak mellom ulike typer tilstelninger. Vi mener dette vil bidra til mer målrettede tiltak og bedre effekt, uten at det går på bekostning av tilstelninger der risikoen for smitte er lavere.

Vi anbefaler at man venter med å iverksette lempinger i smitteverntiltak til det har gått minst 3 uker fra ikrafttreddelsen av forrige runde med lempinger. Disse tråde i kraft 12. oktober, og vi anbefaler derfor at videre lempinger ikke trer i kraft før tidligst 2. november.

Vi understreker at forutsetningen for å lempe på de nasjonale tiltakene er at kommunene følger med og raskt iverksetter lokale tiltak dersom situasjonen i kommunen skulle tilsi det.

I det følgende redegjøres det for bakgrunnen for våre anbefalinger.

3. Folkehelseinstituttets vurderinger

3.1. Smittevernaglige vurderinger om risiko for smitte på arrangement

Folkehelseinstituttet har denne uken levert et nytt notat om [risiko og respons](#), og det vises til dette. Som det fremgår av dette notatet, har siden tidlig i august mange kommuner opplevd utbrudd av covid-19. Mange av disse utbruddene har startet med eller blitt forsterket av smittespredning ved større sammenkomster av mennesker, særlig i private selskaper. Når en smitekilde smitter mange

personer på kort tid på et sted eller under et arrangement, kaller vi det en massesmittehendelse. En massesmittehendelse kan oppstå når en smittet person med stor virusmengde i luftveiene og kanskje hoste, har nær kontakt med mange andre over kort tid, oftest innendørs i rom med dårlig luftutskiftning. Atferden, for eksempel snakke høyt, skriking eller synging, bidrar også til høyere smitterisiko. Kombinasjonen av personens høye smittsomhet (som kan skyldes immunologiske forhold) og personens møte med mange andre og særlig i situasjoner der man er innendørs, kan altså føre til en massesmittehendelse. Risikovurderingen vurderer massesmittehendelser som en viktig drivkraft for covid-19-pandemien. Forebygging av massesmittehendelser vil derfor ha stor innvirkning på epidemien. Uten dem vil lokale utbrudd sannsynligvis dø ut av seg selv.

Dersom først én eller flere smittede er til stede, påvirkes faren for en massesmittehendelse av hvor i infeksjonsforløpet denne, antakelig intetanende, smitekilden er (smittsomheten antas å være størst like før symptomstart), og av følgende faktorer:

- **Deltakernes atferd.** Deltakere som sitter på en fast plass med god avstand til andre, som i en kino- eller teatersal, vil svært sjeldent smitte eller bli smittet. Deltakere som går rundt og snakker med mange forskjellige personer, eventuelt synger eller skriker og eventuelt er nærmere enn én meter, kan smitte eller bli smittet. Er det mye bråk på stedet, som musikk på en nattklubb, kan det føre til at folk kommer nærmere hverandre og snakker høyt og dermed sprer mange spyttdråper. Sammenkomster med folk som kjenner hverandre, for eksempel fester ved bryllup og konfirmasjon, har kanskje mer nær kontakt mellom mennesker.
- **Sammenkomstens varighet.** Jo lenger smitekilden er til stede, jo flere vil han eller hun ha nærkontakt med, og jo større er faren for at noen skal bli smittet (det ekstreme eksempelet er husstander, internater, brakkerigger og liknende der folk bor tett sammen over tid).
- **Stedets areal.** Et tilstrekkelig stort areal gir bedre mulighet for å holde minst én meters avstand.
- **Stedets volum og luftutskiftning.** Rom med dårlig ventilasjon og høy persontetthet kan også øke smitterisikoen. Det er imidlertid usikkert om økt ventilasjonshastighet vil føre til redusert smitterisiko, så det anbefales at man følger lokalets/byggets normale rutiner for ventilasjon. Der det ikke finnes mekanisk ventilasjon, bør man lufte gjennom vinduer før og under arrangementet. Utendørs regnes smitterisiko som mindre enn innendørs.

Størst risiko for en massesmittehendelse er det dersom en person med høy smittsomhet er lenge til stede i et overfylt lokale med lite luftutskiftning.

3.2. Erfaringer fra covid-19 utbruddet i Norge

Basert på overvåkingsdata, ser det ut til at en relativt høy andel smittes på private arrangementer eller sammenkomster. Blant de tilfellene rapportert smittet i Norge de siste to ukene, er informasjon om antatt smittested tilgjengelig for 715 (95 %). Mest vanlig antatt smittested var privat husstand (237; 33 %), jobb/universitet (112; 16 %), **arrangement privat (82; 11 %)** og reisefølge (50; 7 %). For 137 tilfeller (18 %) var antatt smittested ukjent (kilde MSIS). Vi har ikke fullverdig informasjon over de ulike arrangementer som er rapportert som smittested, men resultater fra smittesporingsgruppa tyder også på at private sammenkomster i langt større grad er oppgitt som smittested enn offentlige arrangementer der folk ikke i samme grad kjenner hverandre. Slike private sammenkomster inkluderer hjemmefester/-selskaper, konfirmasjoner, brylluper og andre liknende arrangementer. Mange av utbruddene kan knyttes til sammenkomster innendørs med mindre avstand enn anbefalt.

Offentlig arrangement oppgis mer sjelden som antatt smittested i MSIS. Religiøse arrangementer (både offentlige og private) peker seg ut som arrangementer med mange rapporterte tilfeller. Det er i tillegg vårt inntrykk at ved offentlige arrangementer og på serveringssteder skjer smitte i stor grad mellom personer som allerede er nære kontakter. Det er viktig å presisere at det kan være unøyaktigheter i rapporteringen, og at enkeltutbrudd, og særlig massesmittehendelser, vil få store utslag for fordelingen av rapportert smittested. Det er også usikkerhet rundt rapporteringen om private arrangementer arrangert på offentlig sted rapporteres som privat eller offentlig i MSIS, og det kan være vanskelig å skille mellom de ulike typene arrangementer der.

Årsaken til at det rapporteres mer smitte fra private enn offentlige arrangementer i MSIS kan være sammensatt. Det er stor forskjell på ulike private arrangementer, som kan strekke seg fra barnebursdag, vennefest, familiemiddag, konfirmasjon og bryllup til begravelse og religiøse samlinger. Disse kan foregå i eget hjem eller leid lokale (og vil derfor være regulert forskjellig per i dag). På arrangementer der venner, familie og kollegaer møtes har man antagelig en annen omgangsform enn ved offentlige mer formelle arrangementer. Inntak av alkohol kan i tillegg bidra til at etterlevelse av smitteverntiltak går ned. Selv med nasjonale anbefalinger/regler for smittevern er det utfordrende å sikre etterlevelse av dette i den private sfæren. Å begrense antall personer som kan samles, ansees derfor som et viktig overordnet tiltak.

For offentlige arrangementer er det stor forskjell på å arrangere firmajulebord, kino, konsert eller teater eller et utendørs sportsarrangement. For offentlige arrangementer med en profesjonell arrangør, kan man forvente bedre etterlevelse av anbefalte og lovregulerte smitteverntiltak. Antall personer til stede kan derfor være større enn ved private sammenkomster. Antall som kan være til stede avhenger av lokalene. Arealestimatet vil avhenge av rommets utforming og om folk skal sitte stille. I lokaler der personer sitter under arrangementet (f. eks ved bord eller i en sal) vil arealbehovet kunne være noe mindre enn om det er lagt opp til at folk beveger seg rundt. Synging/roping blant publikum kan medføre økt dråpeutskillelse og dermed økt smitterisiko, og det bør tas hensyn til dette når arealbehovet vurderes.

3.3. Vurderinger rundt ulike typer arrangement

3.3.1. Tabell med oversikt over ulike typer arrangementer

Vi har summert opp forslag til viktige hensyn, risikoreduserende tiltak og krav til lokaler for ulike arrangement i en tabell.

Type arrangement	Viktige hensyn	Risikoreduserende tiltak	Krav til lokaler/sted for arrangementet	Merknad
Privat samling med inntil 20 deltagere <i>Mindre samlinger/fester</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Innendørs eller utendørs - Barn eller voksne - Antall personer - Fest med alkohol eller ikke 	<ul style="list-style-type: none"> - Begrense antall personer - Presisere at syke ikke må komme - Råd om avstand (1 m anbefalt) - Råd om god hygiene - Evt råd om alkoholinntak 	Antall som kan være til stede avhenger av lokalene, og de fleste har ikke plass til veldig mange i eget hjem hvis man skal holde avstand. Det er også begrensning	Ikke behov for å regulere i forskrift? Heller gi smittevernråd slik som i dag?

			på toalettfasiliteter etc	
<p>Privat arrangement med over 20 deltagere</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Private feiringer (bursdagsfest, dåp, konfirmasjon, bryllup etc</i> - <i>Begravelser</i> - <i>Religiøse samlinger (utenom i kirke, moske og andre lokaler som må regnes som sted for offentlig arrangement)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Innendørs eller utendørs - Barn eller voksne - Antall personer - Alkohol eller ikke - Mentale hensyn, viktigheten av å kunne samles fysisk (f. eks ved begravelser, religiøse arrangementer, og viktige begivenheter) 	<ul style="list-style-type: none"> - Begrense antall personer - Ansvarlig arrangør - Presisere at syke ikke må komme - Opprettholde avstand (1 m anbefalt). Husstandsmedlem mer og tilsvarende nære, samt barn fra samme kohort trenger ikke ha avstand - God hygiene - Evt råd om alkoholinntak? - Oversikt over deltagere for smittesporing 	<p>Antall som kan være tilstede avhenger av lokalene, toalettfasiliteter etc</p> <p>Arealestimat vil avhenge av rommets utforming og om folk skal sitte stille.</p> <p>Rom med dårlig ventilasjon og høy persontetthet kan øke smitterisikoen</p>	<p>Reguleres i forskrift</p> <p>Kan holdes i leid lokale (grendehus, forsamlingslokale etc) eller i eget hjem (partytelt, hagen, egen låve)</p>
<p>Offentlig arrangement/profesjonell arrangør uten faste seter</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kurs/seminarer ol. - Religiøse arrangementer (i kirke, moske ol.) - Festivaler/konserter uten sitteplass - Små lokale arrangementer (korps, kor, lokalt idrettslag) - Større lokale eller regionale arrangementer (fotballcup, kretssamlinger for korps/kor) 	<ul style="list-style-type: none"> - Innendørs/Utendørs - Barn eller voksne - Antall personer - Faste sitteplasser/ikke faste sitteplasser - Transport til og fra 	<ul style="list-style-type: none"> - Begrense antall personer - Ansvarlig arrangør - Presisere at syke ikke må komme - Avstand: Krav 1 m avstand for publikum som ikke sitter i fastmonterte seter (et sete imellom tilstrekkelig) - God hygiene - Begrense alkoholinntak? - Faste plasser? - Oversikt over deltagere (og hvor de sitter?) for smittesporing 	<p>Antall som kan være tilstede avhenger av lokalene. Arealestimater vil avhenge av rommets utforming og om folk skal sitte stille. Mindre smitterisiko utendørs.</p> <p>I lokaler med fastmonterte seter, vil personer bevege seg mindre og det blir mindre kontakt mellom personer.</p> <p>Rom med dårlig ventilasjon og høy persontetthet kan øke smitterisikoen</p>	<p>Reguleres i forskrift</p> <p>I store nok lokaler, kan det være flere parallelle kohorter, hvis de kan være helt fysisk adskilt</p> <p>Private arrangementer som arrangeres av en profesjonell arrangør kan være vanskelig å definere</p>
<p>Offentlig arrangement/profesjonell arrangør der publikum sitter på faste seter</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kino/teater/konserter 	<ul style="list-style-type: none"> - Innendørs/Utendørs - Barn eller voksne - Antall personer - Faste sitteplasser/ikke 	<ul style="list-style-type: none"> - Begrense antall personer - Ansvarlig arrangør - Presisere at syke ikke må komme - Avstand: Krav 1 m avstand for 	<p>Antall som kan være tilstede avhenger av lokalene/fasilitetene.</p>	<p>Reguleres i forskrift</p> <p>I store nok lokaler, kan det være flere parallelle kohorter også innendørs, slik</p>

<ul style="list-style-type: none"> - Store nasjonale/ internasjonale arrangementer (toppidrett, kultur- arrangementer etc) 	<ul style="list-style-type: none"> - e faste sitteplasser - Transport til og fra 	<ul style="list-style-type: none"> publikum som ikke sitter i fastmonterte seter (et sete imellom tilstrekkelig) - God hygiene - Begrense alkoholinntak? - Faste plasser? - Oversikt over deltagere (og hvor de sitter?) for smittesporing 	<ul style="list-style-type: none"> Transport kan medføre spesielle utfordringer ved større arrangementer 	<ul style="list-style-type: none"> som det blir tillatt utendørs. Kohortorganisering anbefales ved større arrangement Skal utøvere regnes med i antall?
---	--	---	---	--

3.3.2. Samlinger i privat regi

FHI anbefaler å skille mellom private samlinger med inntil 20 personer og private samlinger med flere enn 20 personer (se tabell). Vi foreslår å ikke skille mellom hvor et privat arrangement med mer enn 20 personer deltar, om det er et offentlig lokale (grendehus, barnehage, forsamlingshus) eller privat lokale (partytelt, låve eller eget hus/hage). Det må selvsagt være et stort nok lokale for å ivareta avstand mellom personer. FHI foreslår å vurdere å tillate inntil 50 personer på slike private arrangementer.

Det bør tas spesielt hensyn til enkelte religiøse eller kulturelle arrangementer. Begravelser kan være et eksempel på en spesielt sensitiv situasjon, og det kan være viktig at flere enn 50 kan være tilstede på en samling. Det bør vurderes å gi dispensasjon for antallsbegrensning ved slike typer arrangementer. Lokale helsemyndigheter kan vurdere om det er andre arrangementer/samlinger som er av spesiell viktighet.

3.3.3. Samlinger i profesjonell/offentlig regi

For arrangement som arrangeres av en profesjonell arrangør foreslår vi å skille mellom lokaler der publikum sitter på faste, nummererte plasser og lokaler der man sitter og/eller står fritt. FHI mener at det både utendørs og innendørs i lokaler/fasiliteter med faste sitteplasser og som er store nok, bør kunne tillates et høyere antall deltagere, og at disse må organiseres i kohorter a 200. Vi foreslår å åpne for maks 3 kohorter a 600 deltagere også innendørs. Forutsetningen er at kohortene holdes helt adskilt fra hverandre. Ved samtidig oppmøte må hver gruppe ha egne toalettfasiliteter og egne inn- og utganger. Oppmøtested for de ulike gruppene bør være tydelig merket. Transportløsninger til og fra arrangementer, særlig ved behov for offentlig transport, må vurderes i sammenheng med arrangementet. Egne oppmøte- og avreisetidspunkt kan redusere press på transport. Det må fortsatt være mulighet for å registrere deltagere, slik at aktuelle nærkontakter kan kontaktes i etterkant dersom det oppdages smitte i tilknytning til gjennomføringen. Det er viktig med tilstrekkelig kapasitet og ressurser for en god gjennomføring av arrangementet, og det må være tilstrekkelig personell som kan tilse at det ikke blir tette ansamlinger av deltagere, samt påse at deltagere holder avstand og følger de andre smitteverntiltakene. Vi viser også til det kommende svaret på oppdrag 168 om vurdering av smittesituasjonen mhp videre åpning.

Prinsippene for smittevern faglig forsvarlig gjennomføring gjelder uavhengig av antall deltagere, og må tilpasses hvert enkelt arrangement (tid, sted og lokal smittesituasjon). Det må blant annet

inkludere at arrangementet gjennomføres slik at det blir 'flyt' i deltagermassen og at man unngår kødannelse og trengsel, og at det er mulighet for å spre deltagere over tilgjengelig areal for å sikre avstand. Områder der deltakere forventes å lage kø eller samles i klynger, må ha særlig fokus. Avstand på minst 1 meter må kunne holdes innad i kohortene og minst 2 meter mellom kohortene til enhver tid. Det må også være tydelig informasjon til deltagerne om smitteverntiltak og at syke personer ikke kan delta på arrangementet, samt systemer for å håndtere personer som blir syke mens de er til stede. Arrangørene har ansvaret for at smittevernet ivaretas i henhold til råd gitt av FHI og at det gjøres en risikovurdering i forkant av gjennomføring. Råd, punkter som bør inngå i en risikovurdering og sjekklister finnes på FHIs sider om [Arrangementer, samlinger og aktiviteter](#).

FHI mener også at det ved fastmonterte seter i rader der alle sitter vendt samme vei (mot en scene eller liknende) er tilstrekkelig med ett ledig sete mellom personer som ikke er hverandres nærmeste, noe. For arrangement der det benyttes løse stoler eller benker, bør 1 meters avstand (skulder til skulder) mellom personer på samme rad fortsatt opprettholdes. Hver rad kan brukes hvis man legger til grunn at deltakerne stort sett sitter og ser rett frem. Der det er ståplasser, bør 1 meters avstand (skulder til skulder) mellom personer i alle retninger opprettholdes, da man i mindre grad vil være vendt samme vei til enhver tid.

Det er viktig at det stilles krav til arrangørene slik at smittevern faglig forsvarlig gjennomføring av arrangementer sikres. Kravene bør inkludere at arrangørene har ansvaret for at smittevernet ivaretas i henhold til råd gitt av FHI og at det gjøres en risikovurdering i forkant av gjennomføring. Råd, punkter som bør inngå i en risikovurdering og sjekklister finnes på [FHIs nettsider](#).

4. Helsedirektoratets vurderinger

4.1. Samlinger i privat regi

4.1.1. Private samlinger med under 20 personer

FHI anbefaler å skille mellom private samlinger med inntil 20 personer og private samlinger med flere enn 20 personer.

Helsedirektoratet er enige i dette. Private samlinger med inntil 20 personer omfattes av den generelle anbefalingen om at man ikke bør være flere enn 20 personer sammen privat.

4.1.2. Stedlig skille mellom hvor private arrangementer holdes

FHI foreslår at det ikke skilles mellom hvor et privat arrangement med mer enn 20 personer deltar, om det er et offentlig lokale (grendehus, barnehage, forsamlingshus) eller privat lokale (partytelt, låve eller eget hus/hage). Helsedirektoratet støtter FHIs smittevern faglige vurdering.

Helsedirektoratet vil påpeke at når det snakkes om private arrangementer, snakkes det om den typen arrangementer som typisk samler venner og familie til fest, feiring og markering. Betegnelsen private arrangementer sier ikke noe om hvor arrangementet gjennomføres, kun om hvilken type tilstelning det er snakk om. På denne måten kan man snakke om private arrangementer både på offentlig sted, i leide lokaler el. og i det private hjem. Flere av de typisk private arrangementene er i dag listet opp i covid-19-forskriften § 13 første ledd bokstav c som "bursdager, bryllup, begravelser

og religiøse samlinger", men typiske private arrangementer kan også være dåp, konfirmasjon eller andre tilstelninger/sammenkomster.

Innspillet fra FHI er at det smittevern­faglig ikke er hensiktsmessig med et stedlig skille mellom hvor de private arrangementer gjennomføres. Smitterisikoen anses å være like stor i private hjem, hager, partytelt og låver som i mer offentlige eller profesjonelle lokaler. Eksempelvis betyr dette at det smittevern­faglig sett anses å være forhøyet risiko for smitte ved en bryllupsfest, uavhengig av om bryllupsfesten holdes i en privat låve, i partyteltet i hagen, i et grendehus eller i et lokale leid på et hotell. Helsedirektoratet er enige i FHIs vurdering, og mener det stedlige skille mellom arrangementer i offentlige/profesjonelle lokaler og private hjem bør fjernes. Dette er også i tråd med anbefalingene som Helsedirektoratet og FHI har kommet med tidligere i oppdrag 147 og 167.

Helsedirektoratet ser at det kan være andre hensyn som gjør det utfordrende å regulere den aktiviteten som skjer i private hjem. Vi understreker likevel at vi i hovedsak legger vekt på de smittevern­faglige hensynene, som tilsier at det ikke bør være noe stedlig skille mellom hvor arrangementer og andre tilstelninger holdes. Målet er å unngå å måtte iverksette ytterligere nedstengninger som påvirker enkeltpersoner og virksomheter i større grad enn det påvirkningen av å kreve smittevern­faglig forsvarlig gjennomføring av arrangementer i private hjem vil gjøre. Vi vurderer at å fjerne det stedlige skillet mellom arrangementer i private hjem og utenfor private hjem er egnet til å motvirke økt smittespredning med et senere behov for mer inngripende tiltak, og isoleringsplikt for et høyt antall smittede.

Vi viser også til at de smittevern­faglige kravene kun vil gjelde for arrangementer som med nåværende regelverk kan gjennomføres utenfor det private hjem. Nåværende anbefaling om at man ikke skal samles i større grupper enn 20 personer i private hjem, har medført at enkelte føler seg tvunget til å leie lokaler utenfor hjemmet for å gjennomføre arrangementer som de ellers kunne arrangert på en smittevern­faglig forsvarlig måte i eget hjem/hage/tilhørende bygning. Ved å fjerne det stedlige skillet, gjør man det mulig for privatpersoner å gjennomføre arrangementer på en smittevern­faglig forsvarlig måte i egne hjem/hage mv., såfremt lokalene er egnet til dette. Vi understreker også at så fremt man samles i grupper på under 20 personer i privat regi, vil man ikke måtte overholde kravene til arrangementer.

Helsedirektoratet anbefaler at det innføres forskriftsfestede krav for gjennomføring av arrangementer med flere enn 20 personer i private hjem/hager/tilhørende bygninger. Først og fremst er dette begrunnet i signaleffekten forskriftsfesting vil ha. Krav i forskrift vil være tydeligere og gi mindre rom for skjønn enn anbefalinger. Forskriftsregulering kan derfor være et bedre virkemiddel for å få befolkningen til å etterleve viktige smitteverntiltak. Den siste tidens erfaringer fra Oslo kommune, hvor det ble innført påbud om bruk av munnbind etter en periode der bruk av munnbind var anbefalt, tyder på at innføring av påbud/forbud kan ha positiv effekt på befolkningens etterlevelse. Foreløpige tilbakemeldinger fra Oslo kommune viser god oppslutning om bruk av munnbind på kollektivtransport nå, etter at påbudet ble innført.

4.1.3. Private samlinger og arrangementer med mellom 20 og 50 personer

Innstramning av antall personer til stede på private samlinger og arrangementer

På private arrangementer med mer enn 20 personer, anbefaler FHI at det skal være tillatt å ha inntil 50 personer til stede.

Dette innebærer en innstramning sammenlignet med dagens regulering, som tillater inntil 200 personer på slike arrangementer. Helsedirektoratet støtter FHI i at en slik innstramning anses som et smittevern­faglig nødvendig tiltak. Som FHI viser til, viser data fra MSIS-registeret og informasjon fra FHIs smittesporingsgruppe, at det er en vesentlig større risiko for smitteutbrudd ved typiske private arrangementer enn ved offentlige/profesjonelle arrangementer. Dette henger blant annet sammen med at deltakerne ved private arrangementer ofte er venner og familie, hvor det ikke er like naturlig å overholde avstandskravet.

En begrensning i antall personer som kan delta på private arrangementer vil innebære et inngrep i den personlige friheten. Samtidig anser vi at tiltaket vil være effektivt for å redusere smitterisiko i situasjoner der vi erfaringsmessig nå vet at det er større risiko for smitte. Innstramningen for denne typen arrangementer vil bidra til at vi får mer målrettede smitteverntiltak som virker på de situasjonene der erfaringen med smitteutbrudd har vist at det er behov for mer inngripende tiltak. Mer målrettede tiltak bidrar også til at vi kan lempe på tiltakene i andre situasjoner der erfaringene nå tilsier at det er mindre risiko for smitte.

Definisjon av private samlinger og arrangementer

I forslaget til forskriftsendringer under i punkt 4.2, har vi foreslått å definere de private arrangementene som private sammenkomster med flere enn 20 deltakere, inkludert tilstelninger etter livsritualer og andre sosiale anledninger hvor familie, venner, bekjente og kollegaer samles for markeringer og feiringer. Definisjonen innebærer at man må vurdere om tilstelningen man skal arrangere innebærer en ansamling av familie, venner, bekjente eller kollegaer for markering eller feiring. Det betyr at eksempelvis firmafester, julebord og lignende ofte vil anses som private arrangementer. Det samme vil fester og andre feiringer som arrangeres av en profesjonell aktør, så fremt det primært er familie, venner, bekjente og kollegaer som samles. Det betyr at en feiring med venner, bekjente eller kollegaer som arrangeres med et eventbyrå som arrangør vil kunne anses som et privat arrangement. Det samme vil gjelde for en bryllupsfest som arrangeres på et hotell.

4.1.4. Offentlige/profesjonelle arrangementer

Definisjon av offentlige/profesjonelle arrangementer

Offentlige og profesjonelle arrangementer vil utgjøre den andre kategorien av arrangementer. I forslaget til forskriftsendringer under punkt 4.2., foreslår vi å definere offentlige og profesjonelle arrangementer i en opplisting, som langt på vei tilsvarer definisjonen av arrangementer som i dag følger av covid-19-forskriften § 13 første ledd bokstav a og b, samt enkelte arrangementer som fremgår av dagens bokstav c:

- a) idrettsarrangement, inkludert stevne, cup, turnering og kamp
- b) kulturarrangement, inkludert konserter, utstillingsåpninger, opera, ballett, teater og kino
- c) seminarer, konferanser, kurs o.l.
- d) livssynssamlinger og seremonier

Definisjonen er ment å inkludere alle ansamlinger av offentlig eller profesjonell karakter, som ikke innebærer en samling av hovedsakelig familie, venner, bekjente og kollegaer. At ansamlingen er av offentlig eller profesjonell karakter står i motsetning til at ansamlingen er av privat karakter.

Lemping på antallsbegrensning for visse offentlige/profesjonelle arrangementer

Hovedregelen for offentlige/profesjonelle arrangementer er at slike arrangementer kan samle inntil 200 personer samtidig.

FHI mener at det både utendørs og innendørs i lokaler/fasiliteter med faste sitteplasser og som er store nok, bør kunne tillates et høyere antall deltakere, og at disse må organiseres i kohorter a 200. FHI foreslår å åpne for maks 3 kohorter a 600 deltakere også innendørs.

Helsedirektoratet støtter FHIs vurderinger.

Fra 12. oktober åpnet regjeringen for at det kunne gjennomføres utendørs arrangementer med inntil 600 personer, fordelt på flere kohorter med inntil 200 personer. Regjeringens vedtak innebærer at det nå kan gjennomføres større arrangementer utendørs også der personer ikke sitter på faste plasser.

Anbefalingen om videre lemping blir dermed mest aktuell for arrangementer i innendørs lokaler med faste sitteplasser. Ved slike arrangementer anbefaler vi at det kan åpnes for å være inntil 600 deltakere fordelt på flere kohorter med inntil 200 personer. Kohortene skal holdes minst 2 meter fra hverandre.

Anbefalingen gjelder offentlige og profesjonelle arrangementer i lokaler med faste sitteplasser. Med "faste sitteplasser" menes både saler/lokaler med fastmonterte seter og saler/lokaler med løse stoler, såfremt stolene er plassert med minst 1 meter avstand. Løse stoler kan ikke flyttes på underveis i arrangementet. "Faste sitteplasser" forstås videre slik at det gjelder for arrangementer der deltakerne i all hovedsak skal sitte på sitteplassene sine. Det inkluderer teater/kinoforestillinger, innendørs idrettsarrangementer, kurs og seminarer mv. Dette begrunnes i at det vil lette smittesporingsarbeidet i ettertid dersom deltakerne i liten grad mingler rundt, og man vil kunne minimere antall personer som må settes i karantene og testes dersom det skulle oppstå en situasjon med smitte i etterkant av et arrangement. "Faste sitteplasser" må ikke forstås slik at det kun må være stoler tilgjengelig for deltakerne på arrangementet. Det er videre viktig at arrangør har oversikt over hvem som har sittet på hvilke sitteplasser under arrangementer. Dette vil bidra til videre lettelse i arbeidet med smittesporing, testing og karantenesetting i etterkant, dersom det skulle bli nødvendig. Dersom man vet hvor den smittende personen har sittet, og man vet hvem som har sittet rundt den smittede, kan man målrette testing og karantenesetting i større grad enn dersom man ikke har slik informasjon.

4.1.5. Andre krav til smittevernfaglig forsvarlig gjennomføring av arrangementer

Helsedirektoratet understreker at de øvrige smitteverntiltakene som gjelder for arrangementer fremdeles vil gjelde, både for private samlinger og arrangementer og offentlige og profesjonelle arrangementer. Dette innebærer følgende krav:

- Avstandskrav
- Krav til oversikt over deltakere
- Krav om god hygiene/rutiner for å ivareta god hygiene
- Krav om at syke personer ikke deltar
- Krav om bordservering ved arrangementer med skjenkebevilling
- Anbefaling om å følge relevante standarder for smittevern

4.2. Forslag til forskriftsendringer

Beskrivelse av forskriftsendringene

Vi foreslår at antallsbegrensningen for arrangementer deles opp slik at det tydelig fremkommer hvor mange mennesker som kan være samlet på ulike arrangementer:

- På private arrangementer og samlinger kan det maksimalt være til stede 50 personer
- På offentlige og profesjonelle arrangementer kan det maksimalt være 200 personer til stede
- Dersom offentlige og profesjonelle arrangementer holdes utendørs, eller i innendørs lokaler med faste sitteplasser, kan det være til stede maksimalt 600 personer, fordelt på kohorter med inntil 200 personer

Vi foreslår å dele opp dagens § 13 i flere bestemmelser. Vi foreslår en bestemmelse om antallsbegrensning, en bestemmelse om smittevernfarelig forsvarlig gjennomføring av arrangementer og en bestemmelse om nedtegning av kontaktopplysninger fra deltakerne.

I gjennomgangen av § 13 har vi oppdaget enkelte andre elementer som vi foreslår å endre:

- I dagens § 13 andre ledd fremgår en liste over unntak fra avstandskravet. I bokstav d) følger det at personer under 20 år som deltar på "sommerskole" og "sommerleir" er unntatt fra avstandskravet på arrangementer. Vi foreslår at dette strykes. Vi anser at denne typen arrangementer vil omfattes av den resterende betegnelsen i bokstav d: "aktivitetsleir, kulturskole, leirskole, skoleavslutning og andre skolelignende fritids- eller ferietilbud".
- FHI har påpekt at barn og unge under 20 år, som ellers er i samme kohort i barnehagen og på skolen, bør kunne unntas fra avstandskravet når de deltar på arrangementer. Helsedirektoratet er enige i dette, og har derfor foreslått at følgende tekst tas inn i listen over unntak fra avstandskravet: "*personer under 20 år som ellers kan ha nærkontakt med hverandre etter § 12b og veilederne for smittevernfarelig forsvarlig drift av barnehager og skoler*".

Helsedirektoratets forslag til forskriftsendringer

§ A Antallsbegrensning på samlinger og arrangementer der personer møtes fysisk

Det er ikke tillatt å gjennomføre samlinger og arrangementer der flere enn 20 personer møtes fysisk, med mindre det følger av denne bestemmelsen.

På private arrangementer og samlinger kan det være inntil 50 personer til stede. Med private arrangementer og samlinger menes private sammenkomster med flere enn 20 deltakere, inkludert tilstelninger etter livsritualer og andre sosiale anledninger hvor familie, venner, bekjente og kollegaer samles for markeringer eller feiringen.

På offentlige og profesjonelle arrangementer kan det være inntil 200 personer til stede samtidig. Med offentlige og profesjonelle arrangementer menes

- a) idrettsarrangement, inkludert stevne, cup, turnering og kamp
- b) kulturarrangement, inkludert konserter, utstillingsåpninger, opera, ballett, teater og kino
- c) seminarer, konferanser, kurs o.l.
- d) livssynssamlinger og seremonier

Dersom offentlige og profesjonelle arrangementer holdes utendørs eller innendørs med faste sitteplasser til alle deltakere, kan det være til stede inntil 600 personer, fordelt på kohorter med inntil 200 personer. Kohortene skal holde minst to meter avstand til enhver tid.

Kohorter kan skiftes ut i løpet av arrangementet, dersom det gjøres på en smittevern­faglig forsvarlig måte og det ikke er kontakt mellom kohortene.

Ansatte og oppdragstakere som står for gjennomføringen av arrangementer skal ikke regnes med i det totale antallet personer til stede. Ved arrangementer som nevnt i § Y fjerde ledd bokstav e, skal utøvere, foresatte, tilskuere og andre som er til stede uten å ha oppgaver knyttet til gjennomføringen av arrangementet, inngå i beregningen av det totale antallet personer til stede.

§ B Krav til smittevern­faglig forsvarlig gjennomføring av samlinger og arrangementer

Alle samlinger og arrangementer etter § A skal ha en ansvarlig arrangør som har ansvar for at gjennomføring av samlingen eller arrangementet skjer i tråd med kravene i denne forskriften.

Arrangøren skal iverksette tiltak som bidrar til at syke ikke er til stede på arrangementet og gjøre det mulig å ivareta god hygiene.

Alle som er til stede på samlinger og arrangementer skal kunne holde minst 1 meters avstand til andre som ikke er i samme husstand.

Samlinger og arrangement kan gjennomføres selv om kravet til avstand ikke kan overholdes for

- a) utøvende kunstnere ved gjennomføring av kulturaktiviteter i regi av en profesjonell aktør
- b) toppidrettsutøvere, støtteapparat og dommere ved gjennomføring av idrettsarrangement
- c) spillere og støtteapparat ved gjennomføring av seriekamper i toppfotball (fotballserier) som Norges Fotballforbund har besluttet er klare til å følge forbundets smittevern­protokoller utarbeidet i samarbeid med Helsedirektoratet
- d) personer under 20 år som deltar på ~~sommerskole, sommerleir~~, aktivitetsleir, kulturskole, leirskole, skoleavslutning og andre skole­lignende fritids- eller ferietilbud, samt de som står for arrangementet
- e) dansere, musikere og scenekunstnere under 20 år ved gjennomføring av kulturarrangement, dersom disse ellers trener eller øver sammen
- f) utøvere under 20 år som deltar i idrettsarrangement eller konkurranse som gjennomføres innenfor samme idrettskrets eller innenfor samme region der region brukes som geografisk avgrensning, samt støtteapparat og dommere
- g) personer som deltar i religiøse seremonier som krever kortvarig nærkontakt
- h) personer som deltar på kurs som krever kortvarig nærkontakt og er nødvendig for sertifisering eller godkjenning av yrkesutøvelse.
- i) spillere og støtteapparat ved gjennomføring av internasjonale landskamper og klubbturneringer på seniornivå som er underlagt UEFAs smittevern­protokoll «Return to Play Protocol
- j) *personer under 20 år som ellers kan ha nærkontakt med hverandre etter § 12b og veilederne for smittevern­faglig forsvarlig drift av barnehager og skoler*

Personer som sitter i fastmonterte seter på offentlige og profesjonelle arrangementer skal kunne ha minst ett ledig sete mellom seg på samme seterad fra de ankommer arrangementet. Personer fra

samme husstand kan sette seg nærmere hverandre etter ankomst. Det kan ikke sitte personer i mer enn halvparten av fastmonterte seter, med mindre alle kan holde minst 1 meters avstand i alle retninger til personer i annen husstand.

De som gjennomfører arrangementer, bør følge relevante standarder om smittevern.

§ C Krav til oversikt over deltakerne på samlinger og arrangementer der personer møtes fysisk

Arrangøren, jf. § B, skal ha oversikt over hvem som er til stede, for å kunne bistå kommunen ved en eventuell senere smitteoppsporing etter smittevernloven § 3-6.

Dersom det for å finne tilbake til deltakerne, er nødvendig å nedtegne en egen oversikt over de tilstedeværende med kontaktopplysninger, skal oversikten oppbevares på en forsvarlig måte og slettes etter 14 dager. Arrangøren skal informere de som er til stede om at det nedtegnes en egen oversikt.

5. Varemesser og midlertidige markeder

5.1. Historikk og mottatte henvendelser om messer og markeder

Varemesser og midlertidige markeder ble tatt inn i arrangementsbestemmelsen fra 15. juni, etter at Helsedirektoratet og FHI, i oppdrag 88, anbefalte det, med følgende begrunnelse:

Selv om det klart finnes likhetstrekk mellom markeder/messer og kjøpesentre, anser Helsedirektoratet at det også finnes viktige ulikheter mellom denne typen aktiviteter/virksomheter. Messer/markeder er ofte arrangementer som vil ha potensiale til å samle personer fra større geografiske områder. Det vil også være potensiale for større ansamlinger og kødannelser rundt stands, boder, inngangspartier mv. Messer/markeder skjer også over et kortere tidsrom, som innebærer et begrenset spillerom for spredning i av besøkende. Kjøpesentre ligger i nærheten av der folk bor, og har lange åpningstider.

Folkehelseinstituttet mener messer/markeder mv. bør inkluderes som arrangementer fra et smittevern faglig perspektiv. FHI mener at bestemmelsene i covid-19-forskriften om arrangementer bør gjelde for alle typer arrangementer uavhengig av bransje, så vel kultur- og idrettsarrangementer som for arrangementer hvor hovedformålet er handel (f.eks. messer og markeder). Dette fordi alle tilstelninger der mange personer samles vil kunne utgjøre en risiko for smittespredning, og vil fordre at en ansvarlig gjør en risikovurdering for å sikre at smittevernrådene kan ivaretas.

Hensynet til næringsinteresser kan likevel tilsi at messer/markeder bør kunne gjennomføres, basert på egne bransjestandarder for smittevern faglig forsvarlig drift. Det vises også til Holden-utvalgets uttalelser som påpeker at samfunnskostnadene blir lavere dersom sektorene står friere til å finne løsninger som opprettholder mest mulig normal produksjon. Når det heller ikke har vært klart om denne typen virksomhet tidligere har vært regulert av covid-19-forskriften, vil det kunne anses som en begrensning i næringsvirksomheten for messer/markeder.

Helsedirektoratet mener likevel at de smittevern faglige vurderingene fra FHI bør legges til grunn, slik at messer/markeder omfattes av arrangementsbestemmelsen. Det bør da tydeliggjøres i covid-19-forskriften § 13 femte ledd, at bestemmelsen også gjelder for arrangementer med slikt handelsformål.

Siden 15. juni har Helsedirektoratet mottatt flere henvendelser fra aktører som driver messe- og markedsvirksomhet, herunder blant annet Norges Varemesser, Compass Fairs og Bondens marked. Virksomhetene er uenige i at messer og markeder bør defineres på samme måte som kultur- og idrettsarrangementer mv. De mener virksomheten i messer og markeder heller bør defineres på samme måte som øvrig handelsvirksomhet, og flere trekker paralleller til virksomheten i større varehus/kjøpesentre. Særlig antallsbegrensningen som gjelder for arrangementer medfører at svært mye av markeds- og messevirksomheten ikke kan gjennomføres. Virksomhetene viser til egne utarbeidede planer for ivaretagelse av smittevernet på varemesser og markeder, og mener disse planene tilsier at aktiviteten kan gjennomføres på en smittevern faglig forsvarlig måte, uten at det er behov for en begrensning i antall personer til stede.

5.2. Folkehelseinstituttets vurderinger

Helsedirektoratet har bedt Folkehelseinstituttet om en smittevern faglig vurdering av hvorvidt messer og markeder kan reguleres på en annen måte enn arrangementene som i dag reguleres av covid-19-forskriften § 13, samt en vurdering av hvilke smitteverntiltak det er nødvendig å pålegge denne typen virksomhet, dersom de tas ut av arrangementsbestemmelsen.

Folkehelseinstituttet har gitt følgende innspill til dette:

Det kan argumenteres for at en øvre begrensning på 200 mennesker (gjelder alle tilstedeværende personer) for deltagelse på messer og markeder ikke er nødvendig for at smittevern kan ivaretas. Messer og markeder kan sammenlignes med store butikker eller fornøyelsesparker, og kan evt. reguleres tilsvarende. Små lokale utendørs markeder kan vurderes å tas ut av forskrift på lik linje med loppemarkeder.

Viktige forhold som bør vurderes er:

- Mulighet for å registrere deltagere. Dette gjør det mulig å ha kontroll over tilstedeværelse i lokalene til enhver tid, samt å kunne kontakte aktuelle deltagere i etterkant dersom det oppdages smitte i tilknytning til gjennomføringen. Dette kan gjøres for eksempel ved digitale løsninger som er foreslått av bransjen selv i vedleggene som er mottatt.
- Mulighet til å spre antall deltagere i tid (for eksempel tidsbegrenset inngang og puljevis innslipp, pauser i arrangementet for å tømme lokalet for deltagere før ny inngangstid)
- Mulighet for å spre deltagere over tilgjengelig areal og ha tilstrekkelig antall toaletter, mulighet for håndhygiene, tilstrekkelig personell som kan tilse at det ikke blir tette ansamlinger av deltagere/påse at deltagere holder avstand, osv.

FHI mener det må stilles krav til arrangørene også av messer og markeder slik at smittevern faglig forsvarlig gjennomføring sikres.

5.3. Helsedirektoratets vurderinger

Helsedirektoratet støtter FHIs smittevernfaglige vurderinger.

I tillegg vil vi legge til at de mange henvendelsene vi har mottatt fra ulike messe- og markedsaktører viser at smitteverntiltakene som har blitt innført for disse har gjort det svært vanskelig for aktørene å gjennomføre sine aktiviteter. Det er derfor også hensiktsmessig av hensyn til næringen å vurdere muligheter for å lempe på deler av smitteverntiltakene.

Vi mener fremdeles at varemesser og midlertidige markeder har et potensiale for å samle et større antall mennesker fra et større geografisk område, og at dette fremdeles vil innebære en viss risiko for smittespredning. Vi mener derfor, i likhet med FHI, at det må stilles tydelige krav til smittevernfaglig forsvarlig gjennomføring av varemesser og midlertidige markeder dersom vi skal lempe på smitteverntiltakene for disse. Helsedirektoratet foreslår derfor å forskriftsfeste krav til virksomhetene i en egen bestemmelse i covid-19-forskriften, på samme måte som slike særskilte krav er stilt til eksempelvis serveringssteder, jf. § 14a. Helsedirektoratet vurderer at dette er i tråd med andre og tredje kulepunkt over i FHIs liste over viktige forhold som må vurderes. I tillegg til forskriftsfesting av krav til smittevernfaglig forsvarlig gjennomføring, kan Helsedirektoratet og FHI gi anbefalinger som utfyller kravene som forskriften stiller. I tillegg foreslår vi å forskriftsfeste krav om at deltakere registreres. Det foreslås også her en tilsvarende regulering som for serveringssteder og arrangementer. For enkelte varemesser og midlertidige markeder, vil registrering av kontaktopplysninger kunne gjøres gjennom at man forhåndskjøper inngangsbilletter eller lignende, mens det for andre typer varemesser/midlertidige markeder må være andre ordninger for registrering. Det antas at varemesser og midlertidige markeder kan benytte samme løsninger som mange serveringssteder med skjenkebevilling benytter i dag. Dette vil være i tråd med første kulepunkt i FHIs liste over viktige forhold som må vurderes.

Vi understreker at forutsetningen for å lempe på tiltak nasjonalt, er at kommunene tar ansvar og fatter lokale vedtak dersom situasjonen i kommunen tilsier det. Vi viser til at kommunene etter smittevernloven § 4-1 har anledning til å fatte vedtak om stenging av virksomheter som samler flere mennesker når det er nødvendig for å forebygge en allmennfarlig smittsom sykdom eller motvirke at den blir overført.

5.4. Forslag til forskriftsendringer

Vi anbefaler at messer og midlertidige markeder tas ut av definisjonen av arrangementer som i dag følger av covid-19-forskriften § 13 første ledd bokstav c. Vi anbefaler også at setningen om at loppemarkeder til inntekt for frivillige organisasjoner ikke omfattes, tas ut:

Med arrangement menes

- a) idrettsarrangement, inkludert stevne, cup og kamp, men ikke organisert trening
- b) kulturarrangement, inkludert konserter, utstillingsåpninger, opera, ballett, teater og kino, men ikke organiserte øvelser, trening og prøver
- e) andre arrangementer, inkludert seminarer, ~~varemesser, midlertidige markeder~~, bursdager, bryllup, begravelser og religiøse samlinger. ~~Loppemarkeder til inntekt for frivillige organisasjoner omfattes ikke~~

Videre anbefaler vi at kravene til messer og markeder tas inn i en ny bestemmelse i covid-19-forskriften kapittel 5:

§ X Krav til smittevernfaglig forsvarlig gjennomføring av varemesser og midlertidige markeder

Varemesser og midlertidige markeder kan gjennomføres dersom driften er smittevernfaglig forsvarlig. Smittevernfaglig forsvarlig drift innebærer at virksomheten skal sørge for at besøkende og personell kan holde minst 1 meters avstand til personer i annen husstand, at den har utarbeidet rutiner for god hygiene og godt renhold, og at disse rutinene blir overholdt.

Virksomheter som driver varemesser og midlertidige markeder skal registrere kontaktopplysninger til de gjestene som samtykker til det. Det er tilstrekkelig å registrere opplysningene til én person i hver gruppe. Virksomhetene skal likevel oppfordre til at flest mulig oppgir kontaktopplysninger. Med kontaktopplysninger menes informasjon som gjør det mulig å komme i kontakt med gjesten, for eksempel telefonnummer. Virksomheten skal også registrere dato og tidspunkt for besøket. Kontaktopplysningene skal kun brukes for å bistå kommunen ved en eventuell senere smitteoppsporing etter smittevernloven § 3-6. Ved forespørsel skal opplysningene utleveres til dette formålet. Opplysningene skal oppbevares forsvarlig og slettes etter 14 dager. Virksomheten skal informere den som registreres om formålet med registreringen og hvor lenge kontaklinformasjonen oppbevares.

Oppdragstekst

Oppdrag nr 110 til Helsedirektoratet om behov for endringer i covid-19-forskriften

Oppdrag 110 ble gitt fra Helse- og omsorgsdepartementet til Helsedirektoratet 17. juni 2020.

Oppdrag 110 består av tre deler, hvorav del nr. 1 og 2 skal leveres fortløpende, med 2-3 ukers intervaller. Dette er den tredje leveransen på oppdragets nr. 1 og 2.

Oppdrag 110 har følgende ordlyd:

- 1. Helsedirektoratet skal fortsatt løpende vurdere behovet for revidering av covid-19-forskriften og med to til tre ukers intervaller gi departementet begrunnede anbefalinger og konkrete forskriftsendringer.*
- 2. Helsedirektoratet (sammen med FHI) skal heretter vurdere alle henvendelser fra næringsliv, idrett, kultur om behov for justeringer, endringer, unntak og presiseringer i forskriften.*

Etter møte med Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet den 06.10.20 ønsket Helsedirektoratet en smittevern faglig vurdering fra Folkehelseinstituttet knyttet til muligheter for å gjøre endringer i smitteverntiltakene for ulike typer arrangementer. Spesifikt ble det bedt om vurdering av:

- 1. Hvilke hensyn er viktige når man skal vurdere hvilke smitteverntiltak som er nødvendige og forholdsmessige for arrangementer?*
- 2. Hvilke risikoreduserende tiltak kan man eventuelt kreve dersom man lempet på de grunnleggende smitteverntiltakene – f.eks. avstandskravet eller antallet mennesker som kan samles?*
- 3. Informasjon fra smitteutbrudd/smitteoppsporingsarbeidet – hva sier informasjonen om hvor det kan være hensiktsmessig å gjøre innstramninger og hvor det kan være hensiktsmessig å lempe på smitteverntiltakene?*
- 4. Krav til lokaler/sted for arrangementet – krav til kvm/per pers, ventilasjonsanlegg, beleggsprosent, fastmonterte seter mv.? Hvilken type arrangementer er lokalitetene evt viktige for?*

Det ble også bedt om særskilte vurderinger av forslag til innstramninger/lempinger, basert på forslag i internt notat mottatt fra Helsedirektoratet den 07.10.20, for:

- Samlinger i privat regi – her er det viktig å få frem hvilke typer samlinger som eventuelt bør vurderes annerledes enn andre, og hvorfor. Eksempel som ble gitt i møtet var begravelser.*

- *Idretts- og kulturarrangementer – hva må til for at det skal være smittevern­faglig forsvarlig å åpne for inntil 600 personer fordelt på kohorter? Innendørs/utendørs? Sitteplasser/ikke sitteplasser? Andre risikokompenserende tiltak?*
- *Messer og markeder – hvilke tiltak må til for at disse skal kunne gjennomføres smittevern­faglig forsvarlig?*
- *Andre arrangementer?*
- *Finnes det andre måter å dele inn ulike arrangementer på, basert på hvilke smitteverntiltak det er nødvendig å ha?*

Folkehelseinstituttets vurdering

1. Smittevern­faglige vurderinger om risiko for smitte på arrangement

Folkehelseinstituttet har denne uken levert et nytt notat om [risiko og respons](#), og det vises til dette. Som det fremgår av dette notatet, har siden tidlig i august mange kommuner opplevd utbrudd av covid-19. Mange av disse utbruddene har startet med eller blitt forsterket av smittespredning ved større sammenkomster av mennesker, særlig i private selskaper. Når en smitekilde smitter mange personer på kort tid på et sted eller under et arrangement, kaller vi det en massesmittehendelse. En massesmittehendelse kan oppstå når en smittet person med stor virusmengde i luftveiene og kanskje hoste, har nær kontakt med mange andre over kort tid, oftest innendørs i rom med dårlig luftutskiftning. Atferden, for eksempel snakke høyt, skriking eller synging, bidrar også til høyere smitterisiko. Kombinasjonen av personens høye smittsomhet (som kan skyldes immunologiske forhold) og personens møte med mange andre og særlig i situasjoner der man er innendørs, kan altså føre til en massesmittehendelse. Risikovurderingen vurderer massesmittehendelser som en viktig drivkraft for covid-19-pandemien. Forebygging av massesmittehendelser vil derfor ha stor innvirkning på epidemien. Uten dem vil lokale utbrudd sannsynligvis dø ut av seg selv.

Dersom først én eller flere smittede er til stede, påvirkes faren for en massesmittehendelse av hvor i infeksjonsforløpet denne, antakelig intetanende, smitekilden er (smittsomheten antas å være størst like før symptomstart), og av følgende faktorer:

- Deltakernes atferd. Deltakere som sitter på en fast plass med god avstand til andre, som i en kino- eller teatersal, vil svært sjeldent smitte eller bli smittet. Deltakere som går rundt og snakker med mange forskjellige personer, eventuelt synger eller skriker og eventuelt er nærmere enn én meter, kan smitte eller bli smittet. Er det mye bråk på stedet, som musikk på en nattklubb, kan det føre til at folk kommer nærmere hverandre og snakker høyt og dermed sprer mange spytt­dråper. Sammenkomster med folk som kjenner hverandre, for eksempel fester ved bryllup og konfirmasjon, har kanskje mer nær kontakt mellom mennesker.
- Sammenkomstens varighet. Jo lenger smitekilden er til stede, jo flere vil han eller hun ha nærkontakt med, og jo større er faren for at noen skal bli smittet (det

ekstreme eksempelet er husstander, internater, brakkerigger og liknende der folk bor tett sammen over tid).

- Stedets areal. Et tilstrekkelig stort areal gir bedre mulighet for å holde minst én meters avstand.
- Stedets volum og luftutskiftning. Rom med dårlig ventilasjon og høy persontetthet kan også øke smitterisikoen. Det er imidlertid usikkert om økt ventilasjonshastighet vil føre til redusert smitterisiko, så det anbefales at man følger lokalets/byggets normale rutiner for ventilasjon. Der det ikke finnes mekanisk ventilasjon, bør man luften gjennom vinduer før og under arrangementet. Utendørs regnes smitterisiko som mindre enn innendørs.

Størst risiko for en massesmittehendelse er det dersom en person med høy smittsomhet er lenge til stede i et overfylt lokale med lite luftutskiftning.

2. Erfaringer fra covid-19 utbruddet i Norge

Basert på overvåkingsdata, ser det ut til at en relativt høy andel smittes på private arrangementer eller sammenkomster. Blant de tilfellene rapportert smittet i Norge de siste to ukene, er informasjon om antatt smittested tilgjengelig for 715 (95 %). Mest vanlig antatt smittested var privat husstand (237; 33 %), jobb/universitet (112; 16 %), **arrangement privat (82; 11 %)** og reisefølge (50; 7 %). For 137 tilfeller (18 %) var antatt smittested ukjent (kilde MSIS). Vi har ikke fullverdig informasjon over de ulike arrangementer som er rapportert som smittested, men resultater fra smittesporingsgruppa tyder også på at private sammenkomster i langt større grad er oppgitt som smittested enn offentlige arrangementer der folk ikke i samme grad kjenner hverandre. Slike private sammenkomster inkluderer hjemmefester/-selskaper, konfirmasjoner, brylluper og andre liknende arrangementer. Mange av utbruddene kan knyttes til sammenkomster innendørs med mindre avstand enn anbefalt. Offentlig arrangement oppgis mer sjelden som antatt smittested i MSIS. Religiøse arrangementer (både offentlige og private) peker seg ut som arrangementer med mange rapporterte tilfeller. Det er i tillegg vårt inntrykk at ved offentlige arrangementer og på serveringssteder skjer smitte i stor grad mellom personer som allerede er nære kontakter. Det er viktig å presisere at det kan være unøyaktigheter i rapporteringen, og at enkeltutbrudd, og særlig massesmittehendelser, vil få store utslag for fordelingen av rapportert smittested. Det er også usikkerhet rundt rapporteringen om private arrangementer arrangert på offentlig sted rapporteres som privat eller offentlig i MSIS, og det kan være vanskelig å skille mellom de ulike typene arrangementer der.

Årsaken til at det rapporteres mer smitte fra private enn offentlige arrangementer i MSIS kan være sammensatt. Det er stor forskjell på ulike private arrangementer, som kan strekke seg fra barnebursdag, vennefest, familiemiddag, konfirmasjon og bryllup til begravelse og religiøse samlinger. Disse kan foregå i eget hjem eller leid lokale (og vil derfor være regulert forskjellig per i dag). På arrangementer der venner, familie og kollegaer møtes har man

antagelig en annen omgangsform enn ved offentlige mer formelle arrangementer. Inntak av alkohol kan i tillegg bidra til at etterlevelse av smitteverntiltak går ned. Selv med nasjonale anbefalinger/regler for smittevern er det utfordrende å sikre etterlevelse av dette i den private sfæren. Å begrense antall personer som kan samles, ansees derfor som et viktig overordnet tiltak.

For offentlige arrangementer er det stor forskjell på å arrangere firmajulebord, kino, konsert eller teater eller et utendørs sportsarrangement. For offentlige arrangementer med en profesjonell arrangør, kan man forvente bedre etterlevelse av anbefalte og lovregulerte smitteverntiltak. Antall personer til stede kan derfor være større enn ved private sammenkomster. Antall som kan være til stede avhenger av lokalene. Areal estimatet vil avhenge av rommets utforming og om folk skal sitte stille. I lokaler der personer sitter under arrangementet (f. eks ved bord eller i en sal) vil arealbehovet kunne være noe mindre enn om det er lagt opp til at folk beveger seg rundt. Synging/roping blant publikum kan medføre økt dråpeutskillelse og dermed økt smitterisiko, og det bør tas hensyn til dette når arealbehovet vurderes.

3. Vurderinger rundt ulike typer arrangement

Vi har summert opp forslag til viktige hensyn, risikoreduserende tiltak og krav til lokaler for ulike arrangement i en tabell.

Type arrangement	Viktige hensyn	Risikoreduserende tiltak	Krav til lokaler/sted for arrangementet	Merknad
Privat samling med inntil 20 deltagere - Mindre samlinger /fester	<ul style="list-style-type: none"> - Innendørs eller utendørs - Barn eller voksne - Antall personer - Fest med alkohol eller ikke 	<ul style="list-style-type: none"> - Begrense antall personer - Presisere at syke ikke må komme - Råd om avstand (1 m anbefalt) - Råd om god hygiene - Evt råd om alkoholinntak 	Antall som kan være til stede avhenger av lokalene, og de fleste har ikke plass til veldig mange i eget hjem hvis man skal holde avstand. Det er også begrensning på	Ikke behov for å regulere i forskrift? Heller gi smittevernråd slik som i dag?

			toalettfasiliteter etc	
<p>Privat arrangement med over 20 deltagere</p> <ul style="list-style-type: none"> - Private feiringer (bursdager, dåp, konfirmasjon, bryllup etc) - Begravelser - Religiøse samlinger (utenom i kirke, moske og andre lokaler som må regnes som sted for offentlig arrangement) 	<ul style="list-style-type: none"> - Innendørs eller utendørs - Barn eller voksne - Antall personer - Alkohol eller ikke - Mentale hensyn, viktigheten av å kunne samles fysisk (f. eks ved begravelse, religiøse arrangementer, og viktige begivenheter) 	<ul style="list-style-type: none"> - Begrense antall personer - Ansvarlig arrangør - Presisere at syke ikke må komme - Opprettholde avstand (1 m anbefalt). Husstandsmedlemmer og tilsvarende nære, samt barn fra samme kohort trenger ikke ha avstand - God hygiene - Evt råd om alkoholinntak? - Oversikt over deltagere for smittesporing 	<p>Antall som kan være tilstede avhenger av lokalene, toalettfasiliteter etc</p> <p>Arealestimat vil avhenge av rommets utforming og om folk skal sitte stille.</p> <p>Rom med dårlig ventilasjon og høy persontetthet kan øke smitterisikoen</p>	<p>Reguleres i forskrift</p> <p>Kan holdes i leid lokale (grendehus, forsamlingslokale etc) eller i eget hjem (partytelt, hagen, egen låve)</p>
<p>Offentlig arrangement/professionell arrangør uten faste seter</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kurs/seminarer ol. - Religiøse arrangement 	<ul style="list-style-type: none"> - Innendørs/Utendørs - Barn eller voksne - Antall personer - Faste sitteplasser/ikke faste sitteplasser 	<ul style="list-style-type: none"> - Begrense antall personer - Ansvarlig arrangør - Presisere at syke ikke må komme - Avstand: Krav 1 m avstand for publikum som 	<p>Antall som kan være tilstede avhenger av lokalene.</p> <p>Arealestimatet vil avhenge av rommets utforming og om folk skal sitte stille.</p>	<p>Reguleres i forskrift</p> <p>I store nok lokaler, kan det være flere parallelle kohorter, hvis de</p>

<ul style="list-style-type: none"> enter (i kirke, moske ol.) - Festivaler/konserter uten sitteplass - Små lokale arrangementer (korps, kor, lokalt idrettslag) - Større lokale eller regionale arrangementer (fotballcup, kretssamlinger for korps/kor) 	<ul style="list-style-type: none"> - Transport til og fra 	<p>ikke sitter i fastmonterte seter (et sete imellom tilstrekkelig)</p> <ul style="list-style-type: none"> - God hygiene - Begrense alkoholinntak? - Faste plasser? - Oversikt over deltagere (og hvor de sitter?) for smittesporing 	<p>Mindre smitterisiko utendørs.</p> <p>I lokaler med fastmonterte seter, vil personer bevege seg mindre og det blir mindre kontakt mellom personer.</p> <p>Rom med dårlig ventilasjon og høy persontetthet kan øke smitterisikoen</p>	<p>kan være helt fysisk adskilt</p> <p>Private arrangementer som arrangeres av en profesjonell arrangør kan være vanskelig å definere</p>
<p>Offentlig arrangement/profesjonell arrangør der publikum sitter på faste seter</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kino/teater/konserter - Store nasjonale/internasjonale arrangementer 	<ul style="list-style-type: none"> - Innendørs/Utendørs - Barn eller voksne - Antall personer - Faste sitteplasser/ikke faste sitteplasser - Transport til og fra 	<ul style="list-style-type: none"> - Begrense antall personer - Ansvarlig arrangør - Presisere at syke ikke må komme - Avstand: Krav 1 m avstand for publikum som ikke sitter i fastmonterte seter (et sete imellom tilstrekkelig) 	<p>Antall som kan være tilstede avhenger av lokalene/fasilitetene.</p> <p>Transport kan medføre spesielle utfordringer ved større arrangementer</p>	<p>Reguleres i forskrift</p> <p>I store nok lokaler, kan det være flere parallelle kohorter også innendørs, slik som det blir tillatt utendørs.</p>

(toppidret t, kulturarran- gemente r etc)		<ul style="list-style-type: none"> - God hygiene - Begrense alkoholinntak? - Faste plasser? - Oversikt over deltagere (og hvor de sitter?) for smittesporing 		<p>Kohortorganisering anbefales ved større arrangement</p> <p>Skal utøvere regnes med i antall?</p>
---	--	--	--	---

Samlinger i privat regi

FHI anbefaler å skille mellom private samlinger med inntil 20 personer og private samlinger med flere enn 20 personer (se tabell). Vi foreslår å ikke skille mellom hvor et privat arrangement med mer enn 20 personer deltar, om det er et offentlig lokale (grendehus, barnehage, forsamlingshus) eller privat lokale (partytelt, låve eller eget hus/hage). Det må selvsagt være et stort nok lokale for å ivareta avstand mellom personer. FHI foreslår å vurdere å tillate inntil 50 personer på slike private arrangementer.

Det bør tas spesielt hensyn til enkelte religiøse eller kulturelle arrangementer. Begravelser kan være et eksempel på en spesielt sensitiv situasjon, og det kan være viktig at flere enn 50 kan være tilstede på en samling. Det bør vurderes å gi dispensasjon for antallsbegrensning ved slike typer arrangementer. Lokale helsemyndigheter kan vurdere om det er andre arrangementer/samlinger som er av spesiell viktighet.

Samlinger i profesjonell / offentlig regi

For arrangement som arrangeres av en profesjonell arrangør foreslår vi å skille mellom lokaler der publikum sitter på faste, nummererte plasser og lokaler der man sitter og/eller står fritt. FHI mener at det både utendørs og innendørs i lokaler/fasiliteter med faste sitteplasser og som er store nok, bør kunne tillates et høyere antall deltakere, og at disse må organiseres i kohorter a 200. Vi foreslår å åpne for maks 3 kohorter a 600 deltakere også innendørs. Forutsetningen er at kohortene holdes helt adskilt fra hverandre. Ved samtidig oppmøte må hver gruppe ha egne toalettfasiliteter og egne inn- og utganger. Oppmøtested for de ulike gruppene bør være tydelig merket. Transportløsninger til og fra arrangementer, særlig ved behov for offentlig transport, må vurderes i sammenheng med arrangementet. Egne oppmøte- og avreisetidspunkt kan redusere press på transport. Det må fortsatt være

mulighet for å registrere deltagere, slik at aktuelle nærkontakter kan kontaktes i etterkant dersom det oppdages smitte i tilknytning til gjennomføringen. Det er viktig med tilstrekkelig kapasitet og ressurser for en god gjennomføring av arrangementet, og det må være tilstrekkelig personell som kan tilse at det ikke blir tette ansamlinger av deltagere, samt påse at deltagere holder avstand og følger de andre smitteverntiltakene. Vi viser også til det kommende svaret på oppdrag 168 om vurdering av smittesituasjonen mhp videre åpning.

Prinsippene for smittevernfaglig forsvarlig gjennomføring gjelder uavhengig av antall deltagere, og må tilpasses hvert enkelt arrangement (tid, sted og lokal smittesituasjon). Det må blant annet inkludere at arrangementet gjennomføres slik at det blir 'flyt' i deltagermassen og at man unngår kødannelse og trengsel, og at det er mulighet for å spre deltagere over tilgjengelig areal for å sikre avstand. Områder der deltakere forventes å lage kø eller samles i klynger, må ha særlig fokus. Avstand på minst 1 meter må kunne holdes innad i kohortene og minst 2 meter mellom kohortene til enhver tid. Det må også være tydelig informasjon til deltagerne om smitteverntiltak og at syke personer ikke kan delta på arrangementet, samt systemer for å håndtere personer som blir syke mens de er til stede. Arrangørene har ansvaret for at smittevernet ivaretas i henhold til råd gitt av FHI og at det gjøres en risikovurdering i forkant av gjennomføring. Råd, punkter som bør inngå i en risikovurdering og sjekklister finnes på FHIs sider om [Arrangementer, samlinger og aktiviteter](#).

FHI mener også at det ved fastmonterte seter i rader der alle sitter vendt samme vei (mot en scene eller liknende) er tilstrekkelig med ett ledig sete mellom personer som ikke er hverandres nærmeste, noe. For arrangement der det benyttes løse stoler eller benker, bør 1 meters avstand (skulder til skulder) mellom personer på samme rad fortsatt opprettholdes. Hver rad kan brukes hvis man legger til grunn at deltakerne stort sett sitter og ser rett frem. Der det er ståplasser, bør 1 meters avstand (skulder til skulder) mellom personer i alle retninger opprettholdes, da man i mindre grad vil være vendt samme vei til enhver tid.

Det er viktig at det stilles krav til arrangørene slik at smittevernfaglig forsvarlig gjennomføring av arrangementer sikres. Kravene bør inkludere at arrangørene har ansvaret for at smittevernet ivaretas i henhold til råd gitt av FHI og at det gjøres en risikovurdering i forkant av gjennomføring. Råd, punkter som bør inngå i en risikovurdering og sjekklister finnes her: <https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/rad-og-informasjon-til-andre-sektorer-og-yrkesgrupper/anbefalinger-ved--store-arrangementer-knyttet-til-koronasmitte-i-norge/#planlegging-og-risikovurdering>.

4. Vurderinger om messer og markeder

Det kan argumenteres for at en øvre begrensning på 200 mennesker (gjelder alle tilstedeværende personer) for deltagelse på messer og markeder ikke er nødvendig for at smittevern kan ivaretas. Messer og markeder kan sammenlignes med store butikker eller fornøylesparker, og kan evt. reguleres tilsvarende. Små lokale utendørs markeder kan vurderes å tas ut av forskrift på lik linje med loppemarkeder.

Viktige forhold som bør vurderes er:

- Mulighet for å registrere deltagere. Dette gjør det mulig å ha kontroll over tilstedeværelse i lokalene til enhver tid, samt å kunne kontakte aktuelle deltagere i etterkant dersom det oppdages smitte i tilknytning til gjennomføringen. Dette kan gjøres for eksempel ved digitale løsninger som er foreslått av bransjen selv i vedleggene som er mottatt.
- Mulighet til å spre antall deltagere i tid (for eksempel tidsbegrenset inngang og puljevis innslipp, pauser i arrangementet for å tømme lokalet for deltagere før ny inngangstid)
- Mulighet for å spre deltagere over tilgjengelig areal og ha tilstrekkelig antall toaletter, mulighet for håndhygiene, tilstrekkelig personell som kan tilse at det ikke blir tette ansamlinger av deltagere/påse at deltagere holder avstand, osv.

FHI mener det må stilles krav til arrangørene også av messer og markeder slik at smittevernfaglig forsvarlig gjennomføring sikres.